

GESTIÓ PÚBLICA I ESTAT DEL BENESTAR

ORIOI HOMS I FERRET,

ASSOCIACIÓ CATALANA DE SOCIOLOGIA

FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

La configuració futura de l'estat del benestar s'ha convertit en un dels temes clau de l'agenda política pública, no solament per la necessitat de reformular alguns dels programes per a adaptar-los als reptes que viuen les societats avançades, sinó també perquè ha calat en l'opinió pública un sentiment de neguit i d'incertesa sobre el que oferirà el futur que està influïnt decididament en els comportaments polítics de la població.

Les societats que sàpiguen prioritzar el benestar de la població en el procés de canvi d'època que estem vivint en un context tecnològic, globalitzat i envellit esdevindran els nous referents mundials del segle XXI. Catalunya hauria d'aspirar a formar part d'aquest selecte grup de països.

Estan canviant els paràmetres de la incertesa (feina, salut, educació, seguretat, canvi climàtic...), però no hauria de canviar la voluntat de controlar-los per a assegurar la màxima confiança possible en la capacitat de superar els esdeveniments que ens presenti el futur, tant en l'àmbit personal com en el col·lectiu, entorn de dos principis: la igualtat d'oportunitats i l'equitat. Aquesta ha estat la gran lliçó del segle XX i que hauria de servir per a orientar el segle XXI.

La democratització de l'accés al coneixement per mitjà de l'educació ha estat un dels motors més importants de desenvolupament personal, d'ascens social i de productivitat econòmica durant el segle XX. L'esperança que tothom pugui accedir al màxim de coneixements que sigui capaç d'assimilar ha estat una de les principals motivacions que expliquen el gran salt de benestar de les societats desenvolupades i la base pràctica del principi d'igualtat d'oportunitats en què es fonamenten les societats democràtiques.

Frustrar les ànsies educatives de la població seria un gran error amb conseqüències imprevisibles. Això no exclou que, segurament, caldrà separar l'accés general i universal al coneixement tenint com a única limitació les capacitats individuals, tal com es pregona des de l'estratègia europea de l'educació i formació al llarg de tota la vida, de la formació necessària de la mà d'obra professional que requereixi el sistema productiu.

A mesura que s'allarga l'esperança de vida de les persones, especialment en les societats més desenvolupades, els aspectes relacionats amb la salut adquireixen més rellevància en les prioritats de la població, fet que, juntament amb els avenços científics i tecnològics, té com a conseqüència un increment del cost dels serveis de salut.

Hom reconeix que Catalunya disposa d'un sistema de salut eficaç i de qualitat. Preservar aquest sistema i fer-lo més eficient, equilibrant els interessos dels grans proveïdors del sistema, és compatible amb la defensa del principi que ningú no vegi reduïda la seva salut per qüestions econòmiques, amb la condició de tenir uns comportaments saludables.

Tal com s'ha pogut observar amb la crisi econòmica recent (2008-2013), ni les societats altament desenvolupades no estan exemptes de patir profundes crisis que provoquen situacions d'extrema precarietat i pèrdua radical de benestar en amplis sectors de la població que no han tingut cap responsabilitat en la genera-

ció d'aquestes. A més, també es pot observar que en les mesures que es prenen per a atenuar o superar la crisi no es prioritzen els interessos d'aquesta part de la població. Si s'hi afegeix el debat sobre la sostenibilitat de les pensions, els riscos de la inseguretat fomentada pels atacs terroristes i la manca de fermesa davant del canvi climàtic, el sentiment de vulnerabilitat de la població actual vers el futur és molt gran, la qual cosa constitueix un factor d'instabilitat altament perillós.

Afrontar aquestes qüestions, avui de tanta actualitat, requereix plantejar canvis importants en alguns dels comportaments i criteris que han estat dominants durant molt de temps, com l'edat de jubilació, la creació de fons anticíclics en els moments de bonança, els criteris i les pautes de consum de béns duradors, els criteris i les prioritats de les polítiques fiscals i la lluita contra el frau, els criteris bàsics de les prioritats per a la distribució dels pressupostos públics, els objectius i els continguts de les polítiques d'ocupació... Tots ells són temes sotmesos a grans debats, tant ideològics com tècnics i de contraposició de grans interessos, però urgeix trobar uns punts d'ampli consens per a poder oferir propostes que siguin creïbles i generin esperança en la població d'un futur millor.

La garantia d'unes pensions suficients, d'unes polítiques de protecció de la infància que evitin la marginalitat dels més vulnerables i d'unes polítiques de rendes mínimes innovadores, o bé facilitar l'accés a una nova ocupació en el cas de pèrdua del treball, o bé formules per a poder mantenir l'habitatge en moments de dificultats, segurament són trets bàsics entorn dels quals es pot generar un ampli consens i que, alhora, siguin viables i sostenibles en el temps, inclús en moments d'inclemència.

Aquests plantejaments comporten renovar les concepcions sobre l'estat del benestar, el qual, lluny de caducar, continua essent avui la millor manera de gestionar una societat desenvolupada, pacífica i pròspera. Afirmar que l'estat del benestar ja no és sostenible forma part de la batalla actual de grans jocs d'interessos, però no aporta criteris fonamentats per a dilucidar com cal mantenir el benestar en les societats avançades.

És clar que caldran noves formes de finançament per a mantenir l'estat del benestar. Bloquejar els percentatges de les dotacions pressupostàries destinades a sanitat, educació i polítiques socials i proposar un seguiment participatiu de la ciutadania per mitjà del Parlament, perquè vetlli pel compliment d'aquestes prioritats en els pressupostos anuals del país, constituïria una garantia de pes per a consolidar la confiança en el futur.

La consciència que els nivells de benestar personal depenen, en part, de les decisions col·lectives és elevada i, per això, el debat se centra en com s'ha de distribuir aquest benestar col·lectiu. Moltes de les propostes que s'apunten en els debats actuals tenen a veure amb els criteris i les prioritats de la gestió dels pressupostos públics. Però, per a aconseguir-ho, cal disposar d'una administració eficient que obtingui la confiança de la població.

L'allunyament progressiu de la ciutadania de les administracions públiques i de la gestió pública, que pren la forma de l'anomenada *desafecció política* i

que es pot detectar en l'elevada abstenció en les convocatòries electorals, no solament afecta la qualitat de la democràcia, sinó que també representa un greu perill a causa de les temptacions autoritàries populistes i constitueix un fre evident a l'hora d'aglutinar la ciutadania entorn de qualsevol projecte col·lectiu.

Així, la configuració de les estructures d'un estat propi no poden obviar l'explicitació sobre quines formes de participació política, quin tipus d'administració pública o quins mecanismes de control i d'influència en les decisions normatives i de gestió del bé comú es preveuen.

L'ampli moviment cívic que està protagonitzant la ciutadania catalana entorn del procés sobiranista i el nivell de solidaritat que està demostrant en la cobertura de les necessitats bàsiques de la població necessitada a causa de la crisi constitueixen un capital social de gran valor que demostra la pervivència d'una àmplia ciutadania activa a Catalunya. Aquest grau de maduresa i de capacitat d'iniciativa de la societat civil catalana constitueix la millor oportunitat per a proposar formes avançades de participació política que, alhora, donin expressió a aquesta energia cívica i també combatin la desafecció política amb graus d'integració social i política més elevats.

Aspectes com una participació més gran en l'activitat legislativa del Parlament, una nova regulació dels processos electorals amb llistes obertes, l'obligatorietat de fer consultes populars o referèndums periòdics sobre temàtiques clau, la participació en la configuració i el seguiment dels pressupostos públics i en la distribució dels recursos públics o una nova regulació per a assegurar més transparència i democràcia en l'organització i el finançament dels partits polítics constitueixen temes sobre els quals caldria bastir un ampli acord de millora de la qualitat democràtica en la vida del país.

L'interès d'aquest debat rau en el fet que totes aquestes qüestions són d'aplicació, sigui quin sigui el resultat del procés sobiranista, i, en qualsevol cas, aplicar-les contribuiria a augmentar la qualitat de la nostra democràcia i el benestar de la població, doble motivació per a aprofundir en la recerca de solucions i propostes constructives.